

Üldtunnustatud jäätmehoolduse korralduse mudelid ja nende rakendamine

Harri Moora
SEI-Tallinn

Olmejäätmete käitlussüsteemi areng – eesmärgid ja väljakutsed

- Euroopa Liidu ja Eesti jäätmepoliitika eesmärkide aluseks jäätmehierarhia
- Euroopa Liidu jäätmedirektiivi (Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/98/EÜ) nõue, mille kohaselt peab aastaks 2020 olema ringlussevõtuna taaskasutatud vähemalt 50% ulatuses olmejäätmete kogumassist kalendriaastas
- Selle eesmärgi täitmine eeldab jäätmete (eelkõige biojäätmete) liigiti kogumise ja ringlussevõtu hüppelist suurendamist
- KOV-idel ülioluline roll jäätmehoolduse eesmärkide täitmisel

Olmejäätmete käitlussüsteemi areng – taust

- Tänapäevastes mõistetes olmejäätmete kogumise ja veole spetsialiseerunud KOV-de ettevõtted asutati paljudes Euroopa maades juba 19. saj lõpul.
- Suuremas osas Lääne-Euroopast oli olmejäätmete kogumine ja edasine käitlus valdavalt omavalituste korraldada (tänapäevastes mõistetes *in-house* lahenduse kaudu).
- Alates 1970-est järk-järguline turu avamine ja/või privatiseerimine, KOVdel reeglina korraldajatenä siiani juhtiv roll nii jäätmekäitluse korraldamisel ja ka lõppkäitlemisel.
- Enamuse EL riikide jäätmealane seadusandlus sisaldab üldpõhimõtet: jäätmehoolduse korraldamise eest vastutavad kohalikud omavalitsused.
- Täna KOV-il keskne roll jäätmehoolduse kavandamisel, korraldamisel ja järelevalves – kasutusel erinevad mudelid.

Omavalitsuste roll

- KOV-i kohustus arendada jäätmehooldust oma haldusterritooriumil, mis tähendab jäätmekäitluse kavandamist, jäätmealase teabe levitamist, jäätmealast nõustamist ja muud tegevust, mille eesmärk on vältida või vähendada jäätmeteket ning tõsta jäätmehoolduse taset.
- Oluline on seejuures tagada teenuse kvaliteet ja kättesaadavus ning kõikide kodanike võrdne kohtlemine (hind).
- Selleks peab omavalitus omama piisavat kontrolli jäätmekäitlussüsteemi toimimise üle – alused sätestatud õigusaktidega.

Olmejäätmete käitlemisteenuse korraldamine Euroopas

- Euroopa Liidu riikides on valdavaks kaks olmejäätmete käitlemise korralduslikku mudelit:
 - *In-house* ehk siseteenus – omavalitus(ed) korraldavad jäätmekäitlust ise või läbi endale kuuluvate ettevõtete
 - Jäätmekäitlusteenust pakub konkursi korras valitud ettevõte
- Praktiliselt kõikides liikmesriikides toimub olmejäätmete käitlemise korraldus tsentraalselt läbi omavalitsus(te) jäätmekäitlusstruktuuri, kes vahendab jäätmekäitlusteenust sh kogub jäätmekäitlustasu, korraldab hankeid, nõustab jne.

Olmejäätmete käitlemisteenuse korraldamine Euroopas

In-house ja konkursi korras valitud teenuse (veoteenus) osakaal valitud Euroopa riikides

Riik	<i>In- house %</i>	Konkursi korras valitud jäätmekäitlusteenus %	Aasta
Saksamaa	45	55	2007
Inglismaa	44	56	2010
Prantsusmaa	54	46	2010
Hispaania	24	76	2009
Rootsi	27	73	2010
Bulgaaria	25	75	2009

Eesti eripärad

- Praktilist kogu varasemalt KOV-ide omandis olmejäätmete kogumisüsteemi erastamine 1990te teisel poolel.
- Omavalitsuste võimekus jäätmehoolduse korraldamisel on väga erinev ja see kajastub ka jäätmekäitlusteenuse taseme erinevuses erinevates Eesti piirkondades.
- Omavalitsustel puuduvad võimalused ja kontroll olmejäätmete käitlussüsteemi arendamiseks.
- Nähtavalt tõsised probleemid korraldatud jäätmeveo rakendamisel, aga samas sellega seotult või eraldi ka jäätmete liigitikogumise edendamisel. Tõsiseks probleemiks on KOV-ide korraldatud jäätmeveo hangete laiaulatuslik kohtulik vaidlustamine.
- Eestis on Euroopa Liidu kõige liberaalsem olmejäätmete käitlussüsteem – turgu kontrollivad jäätmekäitlusahelat omavad ettevõtted.
- Eraõiguslike vedajate madal huvi jäätmete liigiti kogumise vastu, peamine konkurents on käinud ja käib jätkuvalt segajäätmete voogude pärast.